

УДК 351.74.072:061.2:343.8](489)

ВЗАЄМОДІЯ ІНСТИТУЦІЙ ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ВНУТРІШНЬОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ (ПРИКЛАД ДАНІЇ)

Н. С. Калашник,

доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри соціальної філософії та управління,
Запорізький національний університет

У статті викладено приклади механізмів спільної роботи інституцій громадянського суспільства та держави у сфері забезпечення безпеки суспільства. На прикладі Служби в'язниць та пробації Данії розглянуто механізми співробітництва різних служб та організацій для підвищення ефективності профілактики злочинів. В історичній ретроспективі розглянуто розвиток інституцій громадянського суспільства, яким на певний час надавалися функції, що тепер входять до юрисдикції держави. Проаналізовано можливі напрями вдосконалення роботи органів державної влади, місцевого самоврядування та неурядових організацій у процесі розбудови сучасної ефективної політики внутрішньої національної безпеки. Зроблено спробу визначити доцільність установа монополії держави на функції, що раніше належали інституціям громадянського суспільства.

Ключові слова: безпека суспільства, інституції громадянського суспільства, механізми взаємодії, динамічна безпека, ресоціалізація.

N. S. Kalashnyk,

Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor,
Professor of the Chair of Social Philosophy and Management,
Zaporizhzhya National University

THE STATE AND CIVIL SOCIETY INSTITUTIONS COOPERATION IN THE IMPLEMENTATION OF THE NATIONAL INTERNAL SECURITY POLICY (EXAMPLE OF DENMARK)

The article describes the examples and instruments of civil society institutions' work in the field of internal national security policy realization. On the example of the historical development of the Danish Prisons and Probation Service, there are discovered the mechanisms for cooperation between different state services and non-governmental organizations. Also in the article there are examined different types of cooperation increase the effectiveness of crime prevention in Ukraine. Author analyzed possible ways of improving the work of various public authorities, local government and non-governmental organizations in the process of developing the modern effective national internal security policy.

The article examines possible ways of transition from the static safety model to the dynamic security model in modern Ukrainian society.

The issue of the compatibility of public expectations of different types of interaction between public authorities, local government and non-governmental organizations are also describes in article.

Key words: internal security, civic society institutions, interaction mechanisms, dynamic security, resocialization.

Н. С. Калашник,

доктор наук государственного управления, доцент, профессор кафедры социальной философии и управления,
Запорожский национальный университет

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ИНСТИТУТОВ ГОСУДАРСТВА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В РЕАЛИЗАЦИИ ПОЛИТИКИ ВНУТРЕННЕЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ (ПРИМЕР ДАНИИ)

В статье изложены примеры механизмов совместной работы институтов гражданского общества и государства в сфере обеспечения безопасности общества. На примере исторического развития Службы тюрем и пробації Дании рассмотрены механизмы сотрудничества различных государственных служб и неправительственных организаций для повышения эффективности профилактики преступлений. В исторической ретроспективе рассматривается развитие институтов гражданского общества, которым на время предоставлялись функции, что сейчас входят в юрисдикцию государства.

Проанализированы возможные направления усовершенствования работы органов государственной власти, местного самоуправления и неправительственных организаций в процессе развития современной эффективной политики внутренней национальной безопасности. Сделана попытка определить целесообразность установления монополии государства на функции, ранее принадлежавшие институтам гражданского общества.

Ключевые слова: безопасность общества, институты гражданского общества, механизмы взаимодействия, динамическая безопасность, ресоциализация.

© Калашник Н. С., 2018

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасний стан реформ в Україні потребує пошуку нових форм взаємодії всіх зацікавлених у перетвореннях суб'єктів. Традиційно склалося, що система національної безпеки розглядається в нашій країні як закрита система, тим більше – виключна монополія держави. За більш ніж 25 років незалежності в Україні цей підхід не був подоланий у свідомості суспільства та посадовців. Досі переважна частина суспільства не хоче усвідомлювати власну відповідальність за те, що люди скоїли злочин (відповідно оточуючі це допустили та не заважали), за катастрофічно високий рівень рецидивної злочинності, а також відповідальність за тих людей, які відбувають покарання і повертаються у суспільство. Наводячи приклад і розкриваючи механізми успішного спільного функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування та неурядових організацій Данії у гарантуванні безпеки суспільства, сподіваємося на поступову розробку автентичної української національної політики внутрішньої безпеки, яка буде здатна забезпечити потреби суспільства.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Безпека суспільства є багатоскладовою системою з великою кількістю чинників. Швидка динаміка процесів не дає змоги виокремити певний пласт наукових робіт, які б можна було б визначити як базові для досліджень цієї тематики. Більшість досліджень поділяються на дві групи: комплексні (мультидисциплінарні) та присвячені певним аспектам. Однак не можна стверджувати, що проблематика механізмів забезпечення і гарантування безпеки суспільства позбавлена уваги дослідників. Окресленою проблематикою в Україні та міжнародним досвідом у цій сфері займається ряд учених, правознавців та практиків, а саме: основи безпеки та управління ризиками у сфері забезпечення внутрішньої безпеки вивчають С.Клаузен [4], Л.Шевченко, О.Гриценко, Т.Камінська [6]; питаннями забезпечення інформаційної безпеки у суспільстві займаються В.Горовий, О.Онищенко, Ю.Половинчак [6] та ін.; проблематику переходу від статичної до динамічної безпеки розглядають В.Човган [12], Д.Ягунов [13], І.Яковець [14]; питання прийняття суспільством на себе відповідальності за рівень безпеки та запобігання злочинності (пряме та опосередковане) розглядають у своїх роботах Н.Калашник [7], В.Черней, С.Чернявський [11] та ін. До міжнародного досвіду систем виконання

покарань та пробації, у тому числі і Королівства Данія, у своїх роботах зверталися О.Сокальська, А.Голодна, П.Маланчук [9] та ін. Незважаючи на досить широкий спектр досліджень, мусимо визнати, що проблематика взаємодії інституцій громадянського суспільства та держави у сфері реалізації національної внутрішньої безпеки суспільства є поки що малодослідженою.

Формулювання цілей (мети) статті. У статті поставлено за мету висвітлення передумов становлення та сучасних механізмів взаємодії інституцій держави і громадянського суспільства у функціонуванні системи внутрішньої безпеки Данії (на прикладі роботи Служби в'язниць та пробації). Відповідно до мети у статті будуть надані приклади ефективної взаємодії інституцій держави та громадянського суспільства у цій сфері, а також окреслені шляхи, які можуть бути прийнятні для створення й реалізації автентичної української національної політики внутрішньої безпеки.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Ратифікувавши Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, з іншої, а також усвідомивши базові цінності та потреби суспільства за висновками Революції Гідності, Україна отримала інструмент та дороговказ для своїх перетворень, де важливим аспектом є докорінна реформа системи безпеки.

Порівняно з багатьма країнами, особливо за межами Центральної Європи, Данія є країною з високим рівнем життя та досить “благополучною” криміногенною ситуацією, якщо так можна висловитися. Данська правова система належить до континентальної правової традиції, а це означає, що величезна увага, як правило, приділяється фундаментальним законним правам та суворій орієнтації на правові норми. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод була включена до правової системи Данії в 1992 р. Це порівняно недавно, урахувавши дату її підписання в 1950 р. За 26 років з моменту ратифікації Данія визнала велику кількість європейських рекомендацій, протоколів та правил.

Основним завданням усіх органів державної влади, що покликані гарантувати внутрішню та зовнішню безпеку в Данії, є досягнення балансу між дотриманням прав людини та інтересами суспільства. Саме тому за приклад була обрана Служба в'язниць та пробації Данії, оскільки саме до цього типу державних інституцій завжди найбільша кількість претензій з точки зору дотримання прав людини. Завдання та обов'язок Служби в'язниць та пробації – це виконання ви-

року суду, супровід під час розгляду справи кожного клієнта відповідно до правил, що, з одного боку, не тягне за собою жорсткішого покарання чи інших обмежень, ніж ті, що вирішені в суді, а з другого – спрямовано на задоволення потреб кожного клієнта в підтримці, скеровуванні, а що найголовніше – забезпечення потреб суспільства в безпеці тощо.

Служба в'язниць та пробації Данії (Далі – СВПД) є єдиною державною організацією, яка вирішує велику кількість різноманітних завдань усередині та поза в'язницями. У 1993 р. СВПД розробила “Програму принципів тюремної та пробаційної роботи в Данії” [3]. Ця програма була основним документом роботи Служби до реформи 2012 р. Хоча реформа принципово змінила організацію роботи, програма принципів не була змінена або скасована. Згідно з Програмою СВПД здійснює два рівнозначних завдання: по-перше, “виконує вирок”, по-друге, “здійснює такий контроль, який необхідний для виконання санкцій, підтримки та мотивації правопорушника жити законотворчим життям, допомагаючи йому в особистому, соціальному, професійному та освітньому розвитку”. Ці два завдання є взаємодоповнюючими. Таким чином, не може бути й мови про те, що одне є більш важливим, ніж друге. Ці два аспекти зводяться до таких кредо роботи Служби: “Контроль та безпека”, “Підтримка та мотивація”.

Органи пробації в Данії залучені і до аспектів першого завдання, тобто контролю й безпеки, і до підтримки та мотивації. Той факт, що працівники пробації здебільшого зустрічаються з клієнтами, коли вони не позбавлені волі, підкреслює спрямування їх роботи на процес підтримки. Водночас їхня робота пов'язана зі значною кількістю заходів контролю, оскільки, наприклад, умовні покарання найчастіше поєднуються з особливими умовами, наприклад, наглядом Служби пробації за виконанням певних пробаційних програм або терапії. Відповідно обов'язком органів пробації є забезпечення виконання цих умов. Служба пробації та працівники пробації відносно незалежні в повсякденному спілкуванні з клієнтами, хоча служба пробації є частиною організаційної структури, що включає СВПД на національному та регіональному рівнях. Крім того, служба пробації співпрацює з департаментами соціальних служб у муніципалітетах, органах місцевого самоврядування та громадськими організаціями, таких як Червоний Хрест, різноманітні освітні чи правозахисні організації [2].

Характеризуючи передумови, які передували створенню сучасної СВПД, зазначимо, що з 1848 до 1973 р. керівництво в'язницями Данії здійснював Департамент тюрем, який у 1973 р. був перейменований у Департамент Служб в'язниць та пробації.

Спочатку вся допомога та підтримка умовно засуджених, а з 1905 р. умовно-достроково звільнених в'язнів здійснювалась приватними або громадськими організаціями, переважно волонтерами. Перша велика організація, яка надавала підтримку засудженим, які не позбавлені волі, була сформована в 1843 р. З плином часу почала діяти певна кількість таких організацій, отже, виникла необхідність координації та більш конструктивної структуризації цієї роботи.

У 1930 р. Кримінальний кодекс 1866 р. був доповнений новим “Виконавчим законом” (у редакції від 1933 р. і досі діє з низкою поправок). Новий Закон допускав більшу кількість і різноманітність вироків без позбавлення волі, замінюючи тюремне ув'язнення на ув'язнення під наглядом та з додатковими умовами. Однак у той час не було офіційно заснованої приватної чи громадської організації для виконання цих покарань або надання підтримки засудженим особам. У 1951 р. була створена приватна організація: Датське Товариство Добробуту. Це було об'єднання всіх вищезгаданих приватних організацій. Датське Товариство Добробуту було профінансовано за рахунок приватних пожертвувань, і йому було доручено всі види нагляду за правопорушниками поза в'язницями.

У 1973 р. всі функції пробації, включаючи досудове відвідування ув'язнених та післяв'язничну опіку, які до цього часу здійснювалися Датським Товариством Добробуту, були передані до Департаменту у справах в'язнів, який був перейменований у Департамент служб в'язниць та пробації. Основними причинами таких змін були:

по-перше, віддавалася перевага тому, щоб робота всіх правоохоронних органів координувалася однією адміністрацією,

по-друге, приватні фінансові внески стали значно меншими [1].

Зміни мали насамперед адміністративний характер, оскільки існуючі органи та установи спочатку залишалися незмінними. Персонал Датського Товариства Добробуту став державними службовцями, і поступово зменшувався добровільний (неоплачуваний) елемент, який з 1951 р. був досить значним. Кількість волонтерів у рамках нагляду, включаючи добровольців, які працюють у тюремних та пробаційних секторах, з

часом було зведено до мінімуму. Разом із громадською організацією Червоний Хрест та іншими неурядовими організаціями почали організувати обмежену кількість проектів на місцевому рівні, включаючи освітню підтримку в'язнів, наставників (менторів) для правопорушників, які вперше вчинили злочин, тощо.

Датське Товариство Добробуту все ще існує як приватний фонд. Фундація сьогодні не відіграє ролі загальнодержавної монополії у сфері пробації, але в її розпорядженні ще є певна кількість грошей, а тому правопорушники та їх рідні можуть щорічно отримувати фінансову підтримку від цієї організації.

У 2012 р. на основі комплексного аналізу бюджету було вирішено здійснити всебічну реорганізацію СВПД. Метою реорганізації було, серед іншого, посилення уваги на роботі в напрямі, більш “орієнтованому на клієнта”, та його підтримці в суспільстві. Реалізація нової структури тривала близько двох років, а основні зміни набрали чинності наприкінці 2014 р. Нова структура була повністю реалізована в 2016 р. [2]. У процесі реорганізації було здійснено низку нових ініціатив, спрямованих на посилення уваги до конкретного клієнта та безперервності відносин між клієнтом та владою в цілому.

Одна з таких ініціатив орієнтована на процес виправлення і була реалізована у 2008–2010 рр. Основним пунктом цієї ініціативи, яка має назву “Графік доброго вивільнення” [3], є координація окремих планів дій між в'язницею, службою пробації, соціальними службами та неурядовими організаціями. Коли дата умовно-дострокового звільнення наближається, виникає необхідність установавання більш тісного контакту між в'язницею, службою пробації, соціальними службами міста, у разі потреби – громадськими організаціями. Серед іншого, відповідним працівникам служби пробації та соціальних служб пропонується відвідати в'язницю для зустрічі з клієнтом та узгодження індивідуального плану ресоціалізації (звільнення). Плани ресоціалізації (звільнення) зосереджуються на забезпеченні місцем мешкання, певним видом заняття (роботою чи освітою/тренінгами), лікуванням від алкогольної та наркотичної залежності, якщо це необхідно, та інших індивідуальних потреб на час після звільнення.

До налагодження тісної та плідної взаємодії були залучені й інформаційні технології. Так, на інформаційних ресурсах Служби в'язниць та пробації, а також мережі органів самоврядування розміщений перелік служб, благодійних органі-

зацій, неурядових організацій, контакти відповідальних осіб, які здійснюють допомогу в'язням, жертвам злочинів, медіаторів тощо [2]. Зазначимо, що медіаторами у Данії можуть виступати не тільки посадовці, а й представники релігійних організацій (громад). До речі, вони ж можуть і складати досудову доповідь, виступати в суді як особи, які надають інформацію про особистість арештованого чи засудженого.

Саме такий підхід, що характеризується супроводом у соціумі особи, яка може становити загрозу безпеці суспільства, і характеризує модель динамічної безпеки. Відрізняє останню від моделі статичної безпеки, де основним методом гарантування безпеки є ізоляція загрози, а не управління ризиками.

Україна поступово також нарощує потенціал громадських організацій, які сприяють розбудові сучасної пенітенціарної системи в нашій країні. На сьогодні найбільш активними є релігійні організації, центри соцреабілітації та громадські організації, які об'єднують науковий і практичний потенціал для здійснення реформ. Прикладом останнього є *Душпастирська рада* з питань релігійної опіки в пенітенціарній системі України. Ця неурядова організація жваво сприяє реформуванню Державної кримінально-виконавчої служби України.

При цьому одними із найактуальніших питань, які потребують вирішення, залишаються: чи не є активна участь інституцій громадянського суспільства у роботі органів державної влади та місцевого самоврядування посяганням на повноваження останніх, а також чи доцільно державі делегувати частину повноважень інституціям громадянського суспільства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що успішне впровадження моделі динамічної безпеки можливе лише за умови співробітництва органів держави, місцевого самоврядування та інституцій громадянського суспільства. Чим ширшим буде спектр співробітництва, тим ефективнішою буде взаємодія. Можна констатувати, що основоположною передумовою становлення та сучасних механізмів взаємодії інституцій держави та громадянського суспільства у функціонуванні системи внутрішньої безпеки Данії є поступове впровадження на державному рівні вдалих суспільних ініціатив та програм місцевого самоврядування. Зазначимо, що суперечливою є монополія держави на функції, що раніше належали інституціям громадянського суспільства. Однак без такої монополії неможливо забезпечи-

ти мінімальний стандарт послуг на території всієї країни.

Безумовно, держава не може делегувати функції забезпечення та гарантування, а тим більш відповідальність за стан безпеки в країні неурядовим організаціям, але функції підтримки, соціального супроводу, набуття компетентностей, важливих для життя в суспільстві, тощо, за умов контролю державою можуть здійснюватися іншими суб'єктами. Про це свідчить більш ніж

сторічний досвід успішної взаємодії інституцій громадянського суспільства та держави в Данії і перші спроби, які мають місце в Україні.

Напрямами подальших досліджень, на наш погляд, є визначення можливих механізмів взаємодії інституцій громадянського суспільства та держави, у тому числі допустимі межі перебирання функцій держави суспільними інституціями, та навпаки – втручання держави в діяльність неурядових організацій.

Список використаних джерел

1. Department of Prisons and Probation, A Programme of Principles for Prison and Probation Work in Denmark [Електронний ресурс]. – Copenhagen, 1993. – Режим доступу : <http://www.kriminalforsorgen.dk/A-Programme-of-Principles-689.aspx>
2. Directorate of the Danish Prison and Probation Service, The Danish Prison and Probation Service in Brief 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kriminalforsorgen.dk/General-information-684.aspx>
3. Public Attitudes to Punishment [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nsfk.org/Page/ctl/ArticleView/mid/383/articleId/127/Public-attitudes-to-punishment>
4. Susanne Clausen. Delanalyse 1 vedrørende evaluering af RNR i KiF. Opfølgning på indførelsen af LS/RNR i KiF (Subanalysis 1 on Evaluations of RNR in KiF. Follow-up on the Implementation of LS/RNR in KiF), Directorate of the Danish Prison and Probation Service [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kriminalforsorgen.dk/Andre-indsatser-1373.aspx>
5. Європейські пенітенціарні правила [Електронний ресурс] : міжнар. док., Рекомендація № R (2006)2. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_032
6. Інформатизація і модернізація соціокультурної сфери суспільства: взаємодія та розвиток : монографія / О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін. ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – 203 с.
7. Калашник Н. Г. Пенология: виконання покарань у світі / Н. Г. Калашник, Н. С. Калашник. – Запоріжжя : КСК-Альянс, 2014. – 268 с.
8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс] : міжнар. док., затвердж. Радою Європи 04 листоп. 1950 р. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004
9. Маланчук П. М. Пробація в Україні: бути чи не бути / П. М. Маланчук, А. С. Голодна // Молодий вчений : наук. журн. – 2016. – № 12.1 (40). – С. 598–601.
10. Рекомендация CM/ Rec (2010) 1 Комитета Министров государствам-членам о Правилах Совета Европы о пробації [Электронный ресурс] : междунар. док., Рекомендация № R (2006)2. – Режим доступа : <https://books.google.com.ua/books?id=dfh>

References

1. Department of Prisons and Probation (1993), "A Programme of Principles for Prison and Probation Work in Denmark", available at: <http://www.kriminalforsorgen.dk/A-Programme-of-Principles-689.aspx> (Accessed 12 November 2017).
2. (2016), Directorate of the Danish Prison and Probation Service, "The Danish Prison and Probation Service in Brief", available at: <http://www.kriminalforsorgen.dk/General-information-684.aspx> (Accessed 12 November 2017).
3. "Public Attitudes to Punishment", available at: <http://www.nsfk.org/Page/ctl/ArticleView/mid/383/articleId/127/Public-attitudes-to-punishment> (Accessed 02 November 2017).
4. Clausen, S. *Delanalyse 1 vedrørende evaluering af RNR i KiF. Opfølgning på indførelsen af LS/RNR i KiF* [Subanalysis 1 on Evaluations of RNR in KiF. Follow-up on the Implementation of LS/RNR in KiF], Directorate of the Danish Prison and Probation Service, available at: <http://www.kriminalforsorgen.dk/Andre-indsatser-1373.aspx> (Accessed 05 November 2017).
5. (2006), "European Penal Code: International Document, Recommendation No. R (2006) 2", available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_032 (Accessed 05 November 2017).
6. Onyschenko, O.S., Horovyy, V.M., Popyk, V.I., Polovynchak, Yu.M. and Kostenko, L.J. (2013), *Informatyzatsiia i modernizatsiia sotsiokul'turnoi sfery suspil'stva: vzaiemodiia ta rozvytok* [Informatization and modernization of the socio-cultural sphere of society: interaction and development], National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
7. Kalashnyk, N.H. and Kalashnyk, N.S. (2014), *Penolohiia: vykonannia pokaran' u sviti* [Penology: punishment in the world], KSK-Al'ians, Zaporizhzhia, Ukraine.
8. (1950), "Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms: An International Document approved by the Council of Europe on November 04, 1950", available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (Accessed 05 November 2017).
9. Malanchuk, P.M. and Holodna, A.S. (2016), "Probation in Ukraine: to be or not to be", *Molodyj vchenyj: naukovyj zhurnal*, vol. 12.1 (40), pp. 598–601.

- vCwAAQBAJ&pg=PA203&lpg=PA203&dq=європейське+правила+пробації&
11. Черней В. В. Проблемні питання демократизації українського суспільства / В. В. Черней // Наук. вісн. НАВСУ. – 2003. – № 2. – С. 53–62.
 12. Човган В. О. Обмеження прав в'язнів: правова природа та обґрунтування : монографія / В. О. Човган ; ГО "Харк. правозахис. група". – Харків : Права людини, 2017. – 608 с.
 13. Ягунов Д. В. Пенітенціарна система України: історичний розвиток, сучасні проблеми та перспективи реформування : монографія / Д. В. Ягунов ; Держ. пенітенціар. служба України. – 4-те вид., переробл. та допов. – Одеса : Фенікс, 2011. – 216 с.
 14. Яковець І. С. Втілення міжнародних стандартів у практику діяльності кримінально-виконавчої системи України : монографія / І. С. Яковець, А. Х. Степанюк. – Харків : Кроссруд, 2007. – 422 с.
 10. Recommendation CM / Re (2010) 1 of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe's Rules on Probation: An International Document, Recommendation No. R (2006) 2, available at: <https://books.google.com.ua/books?id=dfhvCwAAQBAJ&pg=PA203&lpg=PA203&dq=європейське+правила+пробації&> (Accessed 05 November 2017).
 11. Chernej, V.V. (2003), "Problematic issues of democratization of Ukrainian society", *Naukovyj visnyk NAVSU*, vol. 2, pp. 53–62.
 12. Chohan, V.O. (2017), *Obmezhennia prav v'iazniv: pravova pryroda ta obgruntuvannia* [Restrictions on the rights of prisoners: the legal nature and justification], Prava liudyny, Kharkiv, Ukraine.
 13. Yahunov, D.V. (2011), *Penitentsiarna systema Ukrainy: istorychnyj rozvytok, suchasni problemy ta perspektyvy reformuvannia* [Penitentiary system of Ukraine: historical development, modern problems and perspectives of reform], 4-th ed., Feniks, Odesa, Ukraine.
 14. Stepaniuk, A.Kh. and Yakovets', I.S. (2007), *Vtilennia mizhnarodnykh standartiv u praktyku diial'nosti kryminal'no-vykonavchoi systemy Ukrainy* [Implementation of international standards in the practice of the criminal-executive system of Ukraine], Krossroud, Kharkiv, Ukraine.